

ČETIRI KATEGORIJE

1. Još uvijek se nalazimo u Evanđelju nad evanđeljima — Isusov Govor na gori zaslužuje našu potpunu posvećenost. Zašto? Zato jer Govor na gori opisuje one koji će baštiniti kraljevstvo Božje.

1.1. U redu, kako bi nam bilo lakše pratiti što nam Isus želi reći, podijelit ću Govor na gori u četiri kategorije:

- a) Prva kategorija je Isusov opis atributa onih koji će baštiniti kraljevstvo Božje, a nalazi se u Luki 6,20–23. Isus opisuje one koji su sretnici — a sretnici su zato što ih je Bog izabrao da zajedno s njegovim Sinom, Isusom Kristom, jednog dana žive u Božjem kraljevstvu.
- b) Druga kategorija nalazi se u Luki 6,27–38. Ovdje Isus opisuje viziju pravednosti koju Bog traži od ljudi da žive i izvršavaju. Oni koji se nazivaju Isusovim učenicima moraju svoj život uskladiti s Božjom vizijom pravednosti. Podsjetimo se, do tada je većina Židova prihvatila farizejsku viziju pravednosti, koja je bila vrlo cijenjena i prihvaćena među narodom. Isus to zna — on živi u toj kulturi — i, dobro poznavajući farizejsku viziju pravednosti, narodu govori da je Božja vizija pravednosti iznad i daleko viša od farizejske. Ovdje opisuje kako mora živjeti i ponašati se onaj koji se deklarira kao njegov učenik.
- c) Treća kategorija nalazi se u Luki 6,39–42. Ovdje Isus upozorava svoje učenike i narod: „Nemojte prihvaćati farizejsku viziju pravednosti. Oni su sami sebe prevarili, stvorili su vlastiti standard pravednosti. A kako su to učinili? Tako da su Božji standard pravednosti izmijenili prema svom ukusu. Zbog toga su uvjereni da zaslužuju Božju naklonost. Ako želite baštiniti Božje kraljevstvo, ne slušajte farizeje — nemojte biti prevareni kao što su i oni zavedeni vlastitim vjerovanjima.“
- d) Četvrta kategorija nalazi se u Luki 6,43–49. Ovdje Isus govori: „Kraljevstvo Božje neće baštiniti oni koji samo govore da su moji učenici. Kraljevstvo Božje će baštiniti oni koji slušaju i izvršavaju moje zapovijedi.“ Drugim riječima, oni koji slušaju njegovo učenje i žive po njemu — oni su sretnici, blagoslovljeni.

PROMOVIRATI SLIKU BOŽJE PRAVEDNOSTI

2. Prošli put pokušao sam objasniti tko je zapravo siromašan u duhu, tko je gladan i tko je onaj koji sada plače. Na prvi pogled, čovjek bi pomislio da Isus od nas traži da budemo depresivni, zar ne? Ali to nije tako. Isus ne traži od nas da ne uživamo u radostima koje je Bog ugradio u ovu realnost. Mi možemo i trebamo se radovati Božjem svijetu — zato je on tu.

Slobodni smo otkriti u čemu smo dobri, istražiti svoje talente, razvijati ih i koristiti na dobrobit drugih. Slobodno uživajmo u ljubavi, putovanjima, uspjesima.

Slobodno uživajmo u stvaralaštvu — stvarajmo, pišimo, pjevajmo, plešimo...

Sve smo to slobodni činiti ako nam okolnosti dopuštaju — ako nismo zahvaćeni nevoljom poput rata, gladi, potresa ili bilo kakvom patnjom koja nas sprječava da uživamo u radostima ovoga svijeta.

2.1. Ali ako vjerujemo da je to svrha našeg postojanja, tada smo bogati u duhu — tada smo prevarili sami sebe.

2.2. Isus nam kroz svoje učenje želi ponuditi nešto daleko veličanstvenije. Ništa što ovaj svijet nudi ne može se usporediti s našom prvotnom svrhom zbog koje nas je stvorio naš Stvoritelj — a to je da kroz svoj život upoznajemo Njega i da ga štujemo tako što ćemo odražavati i promovirati sliku Božje pravednosti.

2.3. Drugim riječima, trebamo htjeti postati veličanstvena, plemenita i ponizna ljudska bića koja prenose Božju dobrotu.

— Vjerujte mi, iz osobnog iskustva mogu posvjedočiti da, kada prihvatimo da je to svrha našeg postojanja, mi postajemo ispunjeni. —

2.4. I kad postanemo ispunjeni, prestajemo tražiti smisao u šarenoj ponudi ovoga svijeta. Da, možemo uživati u toj raznolikosti, ali naša svakodnevna radost više ne ovisi o njoj. I da nam život oduzme slatke radosti svijeta — zbog bolesti, siromaštva, rata, gubitka... — unutar nas bismo i dalje ostali radosni.

PROCES

3. Kako se taj proces događa unutar jedne osobe?

Prvo, želim reći da je to proces koji traje cijeli život. No postoji nekoliko ključnih koraka koji ga pokreću.

3.1. Kao što sam rekao u prethodnoj propovijedi, svakoga od nas život će kad-tad dovesti pred zid — a na tom će zidu pisati: „*Ovo nije život koji te može ispuniti. Ova je realnost ispunjena tvojim i tuđim sebičnim i lošim odlukama. Zar ne vidiš da si grešan? Zar ne vidiš da tvoje odluke donose zlo, i tebi i drugima? Prestani se samozavaravati! Pokaj se! Traži Božji oprost! Odustani od upornog bijega od Boga i svoje savjesti! Shvati da ti je potreban — jedino te On može ispuniti do kraja!*“

3.2. Naša savjest nam tada postavlja pitanje: „*Ok, sada kad sam ti to rekla po tisućiti put — kojim ćeš putem ići? Putem pravednosti i svetosti ili putem propasti? Hoćeš li se i dalje samozavaravati da je ovaj život sve što imaš, ili ćeš se okrenuti onome što je veličanstveno, hoćeš li se okrenuti Bogu?*“

3.3. To je, dragi moji, najvažniji i najhrabriji korak koji jedno ljudsko biće može učiniti u svom životu. Kada čovjek spozna da nijedna radost ovoga svijeta ne može nadomjestiti prazninu koju osjeća u sebi — prazninu nastalu zbog naše ranjivosti i sklonosti grijehu — tada taj čovjek postaje sretnik koji će baštiniti vječni život.

3.4. Zbog svega navedenog vjerujem da je prva kategorija (vidi § 1.1.) srce cijelog događaja — središte Govora na gori. Sve ostale kategorije, na ovaj ili onaj način, uklapaju se u kontekst prve.

TO JE NEMOGUĆE UČINITI

4. Prije nego zajedno krenemo dublje proučavati Govor na gori, želim naglasiti nešto vrlo važno: kraljevstvo Božje neće baštiniti oni koji *savršeno* izvršavaju Isusovu viziju pravednosti u svom životu. Zašto to kažem? Zato što je to nemoguće učiniti za jedno grešno ljudsko biće.

4.1. Oni koji će baštiniti kraljevstvo Božje su oni koji žele i žude da ih Bog učini takvima kakvima ih Isus opisuje u svojoj viziji pravednosti.

S tim stavom trebamo pristupiti čitanju sljedećih stihova — jer ako to ne učinimo, promašit ćemo ono što nam Isus zapravo želi reći.

4.2. Evo i primjera zašto tako mislim: Ako čitamo Isusove riječi: „*Postupajte dobro s onima koji vas mrze, ljubite neprijatelje, molite za one koji vas zlostavljaju, podaj i ne traži natrag...*“ — s uvjerenjem da ih moramo savršeno ispuniti, bez ikakvog prostora za pogreške — njegovo učenje može nas preplašiti. Tko od nas može sa sigurnošću reći da može savršeno izvršavati Isusovu viziju pravednosti? Vjerujem — nitko!

4.3. Isusov cilj nije bio da povjerujemo kako možemo biti savršeni u svemu što činimo. Njegov cilj je da shvatimo kako je to nemoguće, i da nas to spoznanje potakne da svim srcem tražimo Boga, njegovu milost i oprost. Isus zna da ne možemo biti savršeni.

Ali želi da mi, koji se nazivamo njegovim učenicima, *želimo biti* takvi ljudi — iako znamo da to u ovoj stvarnosti ne možemo potpuno postići.

SNIZILI SU STANDARD

5. Vratimo se sada na drugu kategoriju, u kojoj sam rekao da Isus suprotstavlja svoju viziju pravednosti onoj farizejskoj. Farizeji su, za razliku od Isusa, uvjerali narod da mogu savršeno ispuniti Božju pravednost — ono što Isus kasnije naziva „farizejskim kvascem“.

5.1. A kako su to postigli? Tako što su *snizili* Božji standard pravednosti. Uvjerili su sebe, a zatim i narod, da se Božja naklonost može zaslužiti.

5.2. Moje osobno vjerovanje je da je farizejska sljedba samo jedna frakcija¹ unutar univerzalnog religijskog razmišljanja koje djeluje u ovoj realnosti. Od postanka svijeta, sve frakcije koje su nastale

¹ Pod „frakcije“ mislim na sve svjetovne religijske ustanove koje su nastale tijekom povijesti čovječanstva. Tu ne ubrajam samo kršćanske denominacije — već i hinduizam, budizam, islam, judaizam i kršćanstvo u cjelini — jer svi oni unutar sebe imaju frakcije (bratstva) koje zastupaju svoja sveta pisma i, vjerujući da ih najbolje tumače, uvjerali su sebe i svoju braću u zajednici da se Božja pravednost može zaslužiti njihovom vizijom pravednosti.

kroz povijest — ma kako se zvale — vjeruju da čovjek može zaslužiti Božju naklonost, mjesto u raj, vječni život, odnosno kraljevstvo Božje. A kako, prema njima, čovjek može to zaslužiti? Njegova ga sljedba poučava iz knjiga usmene tradicije, koje su propisali starješine, da može zadobiti Božju naklonost. Drugim riječima, starješine svake sljedbe stvorile su „vlastitu viziju pravednosti“ i zatim sebe i ostatak naroda uvjerile da je mogu savršeno izvršavati.

ISUS DOLAZI NA SCENU

6. (Matej 5,17–20) Ne pomislite da sam došao ukinuti Zakon i Proroke! Ne dođoh da ih ukinem, već da ih ispunim. Jer, zaista, kažem vam, dok opstoji nebo i zemlja, doista neće ni jedna jota, nijedan potezić iz Zakona nestati, dok se sve ne ispuni. Stoga, tko god dokine i samo jednu od ovih najmanjih zapovijedi i tako nauči druge, bit će najmanji u kraljevstvu nebeskom; a tko god ih bude vršio i naučavao, taj će biti velik u kraljevstvu nebeskom. Jer, velim vam, ako ne bude vaša pravednost veća od pravednosti književnika i farizeja, doista nećete ući u kraljevstvo nebesko.

6.1. Ono što sam se pitao jest: zašto je Isus imao potrebu baš to reći — „Ne pomislite...“? Vrlo vjerojatno su oni, narod, među sobom počeli donositi zaključke koji nisu bili dobri. Pretpostavljam da im je Isusovo učenje bilo strano; odrasli su u farizejskoj tradiciji koja je tvrdila da s autoritetom tumači Mojsijev Zakon, a Isusovo učenje s tim nije bilo u skladu. Zbog toga su počeli misliti da Isus donosi nešto novo, nešto što nema veze s Mojsijevim Zakonom².

6.2. Isus, shvaćajući što im je u mislima, govori svome narodu: „*Nemojte pomisliti da sam došao ukinuti Mojsijev Zakon i Proroke. Ne dođoh da ih ukinem, nego da ih ispunim.*“

Drugim riječima, Isus im poručuje: „*Ne brinite se — sve što vas poučavam u potpunosti je u skladu s Mojsijevim Zakonom. Farizeji su ti koji su ga izmijenili po svom ukusu. Ja vas želim poučiti izvornom značenju Mojsijevog Zakona koji je Bog dao Mojsiju i svome narodu da ga izvršavaju — ako žele biti njegov narod.*“

POTPUNO ISTI

7. S tim rečeno, kada čitamo Deset Božjih zapovijedi i ostale moralne zapovijedi Mojsijevog Zakona, shvaćamo da su one, u svojoj srži i kontekstu, iste kao i Isusove zapovijedi.

Dati ću vam nekoliko primjera:

- 1. (Izlazak 20, 13–17)** Ne ubij! Ne čini preljuba! Ne ukradi! Ne svjedoči lažno na blišnjega svoga! Ne poželi kuće blišnjega svoga! Ne poželi žene blišnjega svoga; ni slugu njegova, ni sluškinje njegove, ni vola njegova, niti išta što je blišnjega tvoga!
- 2. (Izlazak 21, 18–19)** Ako se ljudi posvade, pa jedan od njih udari drugoga kamenom ili šakom, ali ovaj ne pogine, nego padne u postelju, ali poslije ustane i mogne izlaziti, makar i sa štapom, onda onome koji ga je udario neka je oprošteno, samo neka mu plati njegov gubitak vremena i pribavi mu posvemašnje izlječenje.
- 3. (Izlazak 23, 1–9)** Nemojte davati lažne izjave! Ne pomaži zlikovcu svjedočeći krivo! Ne povodi se za mnoštvom da činiš zlo niti svjedoči u parnici stajući na stranu većine protiv pravde. Ne

² Propovijed 31, § 1.-2.2. — Zbunjeni učenici od Ivana Krstitelja

smiješ biti pristran prema siromahu u njegovoj parnici. Kad nabasaš na zalutalo goveče ili magare svoga neprijatelja, moraš mu ga natrag dovesti. Ako opaziš magarca onoga koji te mrzi kako je pao pod tvojim tovarom, nemoj ga ostaviti: zajedno s njegovim gospodarom moraš mu pomoći da se digne. Ne krnji prava svome siromahu u njegovoj parnici. Stoj daleko od lažne optužbe; ne ubijaj nedužna i pravedna, jer ja zlikovcu ne praštam. Ne primaj mita, jer mi to zasljepljuje i one koji najjajsnije gledaju i upropašćuje pravo pravednika. Ne ugnjetavaj pridloščicu! Ta znate kako je pridošlici; i sami ste bili pridošlice u zemlji egipatskoj.

7.1. U tim redcima vidimo da je Bog dao Židovima viziju pravednosti koja im je bila nemoguća za potpuno ispuniti. Naravno, dao im ju je u vremenu i kontekstu koji su bili važeći za njih tada.

7.2. Neki zakoni koji su tada bili propisani nama su danas teško shvatljivi. Zašto? Zato što danas živimo u mnogo civiliziranijem društvu nego što su oni tada živjeli. Ako se sjećate, u prijašnjim propovijedima sam naglašavao da je svijet prije Isusovog dolaska bio puno okrutniji i nemilosrdniji. Promovirane su razne necivilizirane prakse: ropstvo, poligamija³, žene su bile potpuno nezaštićene u društvu u kojem su živjele, neki su narodi prinosili vlastitu djecu kao žrtve bogovima u koje su vjerovali, postojala je i zoofilija⁴, i mnogo drugih izopačenosti.

7.3. Zbog toga nam je njihova svakodnevnica često neshvatljiva. Ljudi su tada živjeli potpuno drugačije živote nego mi danas. I kada je Bog dao Židovima svoju viziju pravednosti, ona je u njima izazvala osjećaj da je nemoguće izvršiti ju — i doista, bilo ju je nemoguće ispuniti u potpunosti.

7.4. Zato vjerujem da su Isusove zapovijedi i Mojsijev Zakon, u svojoj srži, *potpuno isti* — oboje su odraz Božje svete naravi. To znači da je svaki Izraelac tada, kao i u Isusovo vrijeme, kroz Božju viziju pravednosti morao doći do spoznaje koliko je Bog svet, a koliko su oni, kao pojedinci, grešni i nesveti. I kad bi to shvatio, tražio bi od Boga oprost i molio da ga iznutra promijeni — da postane osoba koja istinski želi vršiti Božju volju i njegovu viziju pravednosti.

ČULI STE DA JE REČENO STARIMA

8. Podsjetimo se, što se dogodilo u farizejsko doba?

Kao što sam rekao, oni su iskrivili, odnosno snizili standard Božje pravednosti. Da dokažemo da je to istina, pogledajmo zajedno **(Matej 5,21.27.43)** Čuli ste da je bilo rečeno starima: Ne ubijaj! Tko ubije, morat će pred sud. Čuli ste da je bilo rečeno starima: Ne čini preljuba! Čuli ste da je bilo rečeno: Ljubi svoga bližnjega i mrzi svoga neprijatelja!

8.1. U tim stihovima Isus započinje rečenice riječima: „Čuli ste da je rečeno starima...”

Tko su „stari”? Jesu li to možda Izraelci koji su na brdu Sinaj primili Deset Božjih zapovijedi?

Ili su to „stari” — tradicija farizeja — koja je stoljećima vladala kao najdominantnija religijska struja unutar judaizma?

³ Poligamija – bračni običaj rasprostranjen u mnogim dijelovima svijeta koji dopušta brak s više bračnih partnera.

Postoje dva oblika: poliandrija (kada žena ima više muževa, kao u Tibetu ili među Eskimima) i poliginija (kada muškarac ima više žena kao supruge).

⁴ Zoofilija ili sodomija – poremećaj spolnog ponašanja u kojem se seksualno uzbuđenje ili čin veže uz životinje; to je jedna od najstarijih zabilježenih nastranosti.

8.2. Čitajući Mojsijev Zakon, možemo jasno zaključiti da se predaja „starih“ sukobljava s onim što je Mojsije poučavao svoj narod. Zato vjerujem da su „stari“ koje Isus spominje upravo religijsko i usmeno učenje farizeja i njihovih prethodnika. Vjerujem da Isus kroz te stihove želi potaknuti svoje slušatelje da sami uđu u Pismo i provjere je li farizejsko učenje uistinu u skladu s Mojsijevim.

8.3. Mi ćemo poslušati Isusa — i učinit ćemo upravo to: usporedit ćemo njegove izjave.

PREDAJA STARIH I MOJSIJEV ZAKON

9. „Ubojstvo i ljubav prema bližnjemu“ — pročitajte Matej 5,21–24. Idemo polako. Isus ovdje zauzima stav koji je radikalno drugačiji od onoga koji je imao Sanhedrin — vrhovni sud za sve Židove tog vremena. Članovi Sanhedrina vjerovali su da imaju pravo kamenovati one koje su proglasili lažnim prorocima, bludnicama ili lopovima — ukratko, neprijateljima Jahve.

Ali jesu li zaista imali pravo to činiti? U konačnici, ne. Zašto? Zato što je njihova predodžba o pravednosti bila pogrešna. Drugim riječima, ako su, promatrajući kroz leće svoje iskrivljene pravednosti, odlučivali tko zaslužuje osudu, a tko ne, njihovi su sudovi bili nepravedni u Božjim očima.

9.1. U sljedećim ću odlomcima pokušati potkrijepiti ovu tvrdnju i pokazati zašto je tako.

9.1.1. U (Izlasku 20,16) imamo zapovijed: **Ne svjedoči lažno na bližnjega svoga**. Zar nisu sami farizeji i svećenici nebrojeno puta lažno svjedočili protiv Isusa i apostola samo da bi zaustavili naviještanje Evanđelja⁵? Zar nisu oni koji su trebali biti pravedni suci — uključujući Savla — trebali poslušati Stjepana u njegovu govoru? Nisu ga poslušali; radije su ga kamenovali. Zašto? Zato što se suprotstavljao njihovoj viziji pravednosti. Dok je Stjepan govorio: „*Oprosti im, Oče, ne znaju što čine*“, oni su, škrgućući zubima, vikali: „*Ubijmo ga, kamenujmo ga*“⁶. Ukratko, vrhovno vodstvo koje je trebalo biti pravedni sudac itekako je nebrojeno puta kršilo Božju zapovijed: „Ne svjedoči lažno protiv bližnjega svoga.“

9.2. Isto tako, kad proučavamo Mojsijev Zakon (pročitajte Izlazak 21,12–26) koji se bavi konkretno ubojstvima, dolazimo do zaključka da je Bog od svojega naroda tražio plemenitost i pravednost u presudama. Isus, znajući srž Mojsijeva Zakona, tumači svome narodu kako će biti izvršena pravda kada on bude vladao nad svojim narodom. Isusova vizija pravednosti govori ovo: „*Kada ja postanem kralj u Izraelu, ako samo ostanete ljuti na svoga brata, ako budete sijali sjeme klevete, ogovaranja, podrugivanja prema bližnjemu svome, ako budete koristili svoj autoritet da biste postigli svoje sebične ciljeve — po Mojsijevu Zakonu bit će vam suđeno*“⁷.

9.3. Dobro, nastavimo: pročitajte Izlazak 20,17; 21,18–19; 22,4.6–7.24–25; 23,6–9.

Po ovim stihovima možemo zaključiti da su Bogu međusobni odnosi njegova naroda bili važniji od prinošenja žrtve. On je zahtijevao od svoga naroda da budu međusobno u dobrim odnosima, da jedni prema drugima budu pravedni, oprostivi i milosrdni. Isus, znajući to, govori svome narodu: „*Farizeji vas uče da, ako prinosite žrtve na žrtvenik, sigurno ste u dobrom odnosu s Bogom. Niste! Idite i pomirite se s bratom svojim prije nego što prinesete žrtvu na žrtvenik; to je Bogu milijun puta draže od vaših žrtava.*“

⁵ Matej 26,59–61; Luka 23,2; Djela apostolska 6,11–13; 5,27–28.40

⁶ Djela apostolska 7,54–60

⁷ Matej 5,23–24 – Isus im govori što je važnije u očima Jahve

9.4. „Mrzi svoga neprijatelja“ — pročitajte Matej 5,43–45. Ovdje vidimo radikalno drugačiju viziju pravednosti između Isusa i farizeja. Farizeji su poučavali narod da treba mrziti neprijatelje; Isus ih poučava da ih treba ljubiti.

9.5. U zapovijedi „starih“ (vidi § 8.2.) vidimo da su farizeji poučavali ljubav prema bližnjemu. Tko je bio bližnji farizeju? Jesu li ljubili svakog Židova? Nisu. Ljubili su — to jest, promovirali dobrobit — svoje sljedbe i svakoga tko se nalazio unutar sljedbe. Ostatak naroda promatrali su s visoka; vršili su religijski pritisak nad pukom, stavljali su teret koji ni sami nisu htjeli nositi, rugali su se odbačenima, promovirali samopravednost i podrugljivost... milost nije postojala u svijetu farizeja. A kako Isus zna da farizeji ne ljube ni bližnjega onako kako Bog traži, ovom izjavom pokazuje koliko je Božji standard vizije iznad farizejskog: odmah prelazi na temu mržnje prema neprijatelju i govori narodu da, žele li baštiniti kraljevstvo Božje, moraju ljubiti svoje neprijatelje.

9.6. Moje pitanje glasi: tko ovdje s autoritetom tumači Mojsijev Zakon — „stari“ ili Isus? Pogledajmo zajedno Izlazak 23,1–9. Vjerujem da tamo imamo opis kako se jedan Izraelac trebao odnositi prema drugom Izraelcu, ali i prema svome neprijatelju. Kada pročitamo tekst, shvaćamo da je Božja vizija pravednosti, u kontekstu, ista kao i Isusova. Nigdje u Mojsijevu Zakonu ne vidimo da njegov narod treba mrziti neprijatelja. Vidimo upravo suprotno: Bog traži od svoga naroda da promoviraju dobro čak i prema neprijateljima.

ŠTO BI UČINIO U TAKVOJ SITUACIJI?

10. Proučavajući Mojsijev Zakon shvatio sam da je vizija Božje ljubavi drukčija od naše, ljudske. Bog — a time i Isus — ne traži od nas da intimno, s emocijama, ljubimo svoje neprijatelje (one koji nam žele zlo). Bilo bi ludo to tražiti od čovjeka. Ne, ovdje nije riječ o takvoj vrsti ljubavi. Primijetimo što govori Mojsije u Izlazak 23: *„Ne pomaži zlikovcu da svjedoči krivo; ne povodi se za mnoštvom da činiš zlo, niti svjedoči u parnici stajući na stranu većine protiv pravde. Ako opaziš magarca onoga koji te mrzi kako je pao pod svojim tovarom, nemoj ga ostaviti; zajedno s njegovim gospodarom moraš mu pomoći da se digne...”*

10.1. Zamislimo to sada teoretski: što ako su to „mnoštvo“, ta „većina“, tvoji prijatelji iz djetinjstva, ljudi s kojima si intimno vezan? Što ako vidiš da to mnoštvo čini zlo čovjeku kojeg ni ti osobno ne voliš — možda vam je nekad učinio nepravdu — i sad mu tvoji prijatelji žele vratiti zlo za zlo, ali pritom idu još dalje: žele lažno svjedočiti da bi ga srušili. Znaš iz prve ruke da zlo nije učinio on, nego netko drugi. Ipak, tvoji prijatelji žele svjedočiti lažno samo da bi mu vratili.

10.2. Pitaj se iskreno: što bi učinio u takvoj situaciji? Hoćeš li ipak lažno optužiti, samo da ne „izdaš“ svoju grupu — ili ćeš stati uz pravdu, nadvladati emociju i svojom voljom odlučiti ljubiti neprijatelja? Zašto? Zato što znaš da to Bog traži od tebe u svojoj viziji pravednosti. Dragi moji, samo da kažem: „to znači ljubiti svakoga čovjeka“.

— Za razliku od ljudske ljubavi, Božja ljubav je pravedna i nije uvjetovana intimnim osjećajima koji bi, u ovom slučaju, promovirali nepravdu. —

10.3. Za kraj, kroz ovu sam propovijed pokušao prikazati razliku između Božje pravednosti i svjetovne pravednosti. One su radikalno različite. Nadam se da ste uvjereni kako je Isus izvorno tumačio

Mojsijev Zakon; nije donio neko „novo“ učenje, nego je, otvorena srca i marljivo, proučavao Stari zavjet te iskreno iznio učenje svome narodu, koji je stoljećima bio otrovan farizejskom vizijom pravednosti.

10.4. Isto tako, obraćam se nama, današnjim kršćanima: ne dopustite da budete otrovani vizijom pravednosti svojih sljedbi. Ljubite svoje neprijatelje, promičite dobro prema onima koji možda nisu dio vaše sljedbe, suprotstavite se vlastitoj zajednici kad uočite da promiče zlo prema drugima.

10.5. S druge strane, provjerite sami za sebe ima li ono što vas ja poučavam smisla i je li moje učenje u skladu s Isusovim — moja je želja da postanete revni studenti Pisma. Ne prvenstveno zato da biste bili „pametniji“ od drugih, nego zato što iz osobnog iskustva znam koliko će vam Isusovo učenje pomoći da se bolje snalazite u životnim poteškoćama, pitanjima i nedoumicama — u zbunjenosti i neodlučnosti — koje će, kad-tad, sigurno postati dio vaše sadašnjosti.